

Пічугіна М.А.

к.е.н., доцент

Нужна Ю.К.

студентка ФММ

Національний технічний університет України «КПІ», м. Київ

АНАЛІЗ СТАНУ РИНКУ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ УКРАЇНИ

***Анотація.** У статті досліджено сучасний стан ринку будівельних матеріалів України. Розглянуто сутність та склад будівельного комплексу України, окреслено основні підгалузі, види продукції та продуктові групи. Проаналізовано характерні особливості та можливості українських підприємств будівельного комплексу. Визначено основні тенденції, присутні на ринку будівельних матеріалів та ринках окремих підгалузей, зокрема керамічної та облицювальної цегли, лакофарбових матеріалів, керамічних плит та видобування вапняків. Викладено основні зміни, які відбулися в організації експортно-імпоротної діяльності. Наведено та проаналізовано динаміку експортно-імпорتنних операцій на ринку будівельних матеріалів. Виявлено проблеми, які стримують розвиток промисловості будівельних матеріалів та всього будівельного комплексу. Наведено негативні наслідки, яких зазнала галузь під впливом проблем та можливі варіанти впливу на ринок в перспективі. Окреслено можливі напрями розвитку щодо покращення ситуації на рівні всієї галузі та окремих бізнес-одиниць.*

Ключові слова: промисловість будівельних матеріалів, ринок будівельних матеріалів, тенденції змін.

Marina Pichugina

Yulia Nuzhna

ANALYSIS OF BUILDING MATERIALS MARKET IN UKRAINE

In the article the current state of the building materials market of Ukraine were analyzed. The nature and components of the building complex of Ukraine were examined, the main and sub-products, product groups were outlined. Analyzed the characteristics and possibilities of Ukrainian companies construction industry. The main trends in the market of building materials and markets certain industries, including ceramic and bricks, paints, ceramic plates and extraction of limestone were identified. The basic changes that have occurred in the organization of export-import activities. Analysed the dynamics of export-import operations in the building materials. The problems that hinder the development of building materials industry and the entire building complex were described. Were identified adverse consequences suffered by the industry under the influence of the problems and the possible impact on the market in the future. Outlined possible directions of development for improvements at the industry and individual business units.

Keywords: building materials industry, building materials market, tendencies of changes.

Пичугина Марина Анатольевна

Нужна Юлия Константиновна

АНАЛІЗ СОСТОЯНИЯ РЫНКА СТРОИТЕЛЬНИХ МАТЕРИАЛОВ УКРАИНЫ

В статье исследовано современное состояние рынка строительных материалов Украины. Рассмотрены сущность и состав строительного комплекса Украины, определены основные подотрасли, виды продукции и

продуктовые группы. Проанализированы основные характеристики и возможности украинских предприятий строительного комплекса. Определены основные тенденции, присутствующие на рынке строительных материалов и рынках отдельных подотраслей, в частности керамического и облицовочного кирпича, лакокрасочных материалов, керамических плит и добычи известняков. Изложены основные изменения, которые произошли в организации экспортно-импортной деятельности. Приведена и проанализирована динамика экспортно-импортных операций на рынке строительных материалов. Выявлены проблемы, которые сдерживают развитие промышленности строительных материалов и всего строительного комплекса. Приведены негативные последствия, которые понесла отрасль под влиянием проблем и возможные варианты влияния на рынок в перспективе. Определены возможные направления развития по улучшению ситуации на уровне всей отрасли и отдельных бизнес-единиц.

Ключевые слова: промышленность строительных материалов, рынок строительных материалов, тенденции изменений.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Економіка будь-якої країни дуже тісно пов'язана з промисловістю будівельних матеріалів. Вона є основною матеріальною базою для всього будівельно-індустріального комплексу та має значний вплив на темпи зростання економіки країни, стан розвитку та рівень якості життя суспільства.

Ситуація, що склалася в будівельному комплексі, обсяги капітального будівництва та розмір залучених інвестицій в дану галузь, мають значний вплив на економічне зростання всієї країни. Проте ринок будівельних матеріалів не є стабільним, на кон'юнктуру цього ринку впливають як внутрішні, так і глобалізаційні процеси, тому постійне дослідження тенденцій ринку будівельних матеріалів та виявлення факторів впливу на нього є актуальним науковим завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням ринку будівельних матеріалів, проблем та можливих напрямків розвитку будівельного комплексу присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: В.І. Борейко, Ю.І. Киреєва, В.Б. Коваль, В.С. Куйбіда, М.І. Коломієць, М.Ю. Притула та інших.

Формування цілей статті. Мета статті полягає в дослідженні ситуації, що склалася на ринку будівельних матеріалів України, визначення проблем, та пошук можливих напрямків його розвитку, що дозволить прогнозувати майбутні зміни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна промисловість будівельних матеріалів – це комплексна галузь, яка містить у собі більше двадцяти самостійних підгалузей, багато з яких, у свою чергу, нараховують у своєму складі кілька видів виробництв, при цьому кожна підгалузь утворює свій ринок, який функціонує самостійно, утворюючи у сукупності загальний ринок будівельних матеріалів [1].

До складу будівельного комплексу входять три основні групи галузей:

- 1) видобуток і обробка мінерально-будівельної сировини (пісок, гравій, щебінь, бутовий камінь та ін.);
- 2) виробництво в'язучих матеріалів (цемент, вапно, гіпс);
- 3) виробництво стінових матеріалів, виробів і конструкцій (бетонні, залізобетонні та інші конструкції та блоки).

Усі ці виробництва розвиваються на території України. Найбільшого розвитку набуло виробництво збірного залізобетону, деяких стінових виробів, віконного скла і цементу [2].

За даними Державної служби статистики України виробництвом будівельних матеріалів в Україні займається майже 9 тисяч підприємств, більша частина яких зосереджена у Київській, Львівській, Харківській, Донецькій, Сумській та Житомирській областях [4]. Проте більшість українських виробництв в цій галузі характеризуються технічним та технологічним відставанням, що зумовлює вужчий асортимент та нижчу якість продукції, ніж в імпортерів.

Належний рівень виробництв можна забезпечити лише за рахунок залучення інноваційно-інвестиційних проектів.

Сучасний ринок будівельних матеріалів в Україні характеризується наступними головними тенденціями:

- збільшення об'ємів експорту основної частини будівельних матеріалів, серед яких більшу частину складає сировина;
- обсяги виробництва шлаковати, силікатної та мінеральної вати зросли на 6% у 2015 році порівняно з 2014, що на 6% менше, ніж зростання 2014-го відносно 2013-го р.р.;
- зростання обсягів виробництва цегли керамічної невогнетривкої будівельної на 5,1% у 2015 році порівняно з 2014;
- стрімке збільшення обсягів експорту облицювальної цегли та клінкеру (28-29 млн. штук);
- збільшився ринок лакофарбових матеріалів на 10-15% порівняно з попереднім роком;
- спостерігається зниження обсягів виробництва плит та плиток керамічних на 20,9% у 2015 році порівняно з 2014;
- зниження обсягів виробництва сумішей будівельних та бетонів на 11,1% у 2015 році порівняно з 2014;
- різке зменшення виробництва виробів з гіпсу для будівництва на 47,5% у 2015 році порівняно з 2014 [5].

Згідно з дослідженнями інформаційно-аналітичного агентства ринку будівельних матеріалів Personal Analytical Unit, у 2015 році український ринок будівництва зменшився на 30,7%, а ринок будівельних матеріалів – на 1,3% порівняно з 2014 роком. Загальна тенденція ринку – уповільнення темпів падіння.

Відбулася повна переорієнтація імпортно-експортної діяльності ринку, – якщо в попередні роки галузь видобування вапняків була експортоорієнтованою, то з 2014 року вона перетворилася на імпортоорієнтовану. Відповідно, експорт вапняного каменю в 2015 р. майже зник, тоді як в 2013 р. становив 386 тис.т. Імпорт, який був практично відсутній в 2013 році, в 2014 склав 701 тис.т

(постачання, переважно, з Криму), а за підсумками 2015 р. досяг майже 1,6 млн. т., значно розширивши географію країн-постачальників. Основні країни, що імпортують вапно, – Польща, яка стала в 2015 році домінуючою країною-імпортером, а також Словаччина, Туреччина та Росія, які разом склали понад 90% від усього імпорту. Основними споживачами імпортованого вапна виступають підприємства таких галузей, як торгівля, виробництво будматеріалів, та, з 2015 року – металургія, які складають разом понад 90%. Варто зазначити, що торгівля значно зменшила імпорт вапна, і видиме загальне зростання імпорту зумовлене саме поставками вапна підприємствам металургії [6].

У таблиці 1 приведено дані по експортно-імпортним операціям за 2007–2015 рр. в категорії «Вироби з каменю, гіпсу, цементу, кераміки та скла». Індекс зростання вказує на зміни, які відбулися у даному періоді в обсягах експорту та імпорту країни, коефіцієнт покриття експортом імпорту відображає щорічне зростання експорту по відношенню до імпорту в категорії, що аналізується.

Індекс зростання експорту у 2013 році складав 1.6 в.п., проте під впливом несприятливих чинників останніх двох років, він демонструє тенденцію до зменшення та нині становить 0.92 в.п.. Індекс зростання імпорту по підгалузі за вказаний період на 0,41 в.п. нижчий за індекс зростання експорту, а коефіцієнт покриття експортом імпорту має тенденцію до постійного зростання.

Увесь 2015 рік відзначився для країни станом повної невизначеності у всьому, тому більшість суб'єктів будівельного ринку зайняли позицію очікування. Будівельні компанії, які не змогли продати те, що побудували, призупинили чергове будівництво. Компанії, що виробляють будматеріали, не змогли збути власну продукцію і також призупинили виробництво. Обвал національної валюти і зростання цін на енергоресурси, неминуче призведуть до подальшого зростання цін на будівельні матеріали [3].

**Динаміка обсягів експорту та імпорту будівельних матеріалів України
за 2007-2015 рр., млн. дол. США**

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Індекс зростання за вказаний період
Експорт виробів з каменю, гіпсу, цементу, кераміки, скла	358.8	454.8	285.2	399.5	549.2	582.8	583.1	479.3	331.6	0.92
Імпорт виробів з каменю, гіпсу, цементу, кераміки, скла	991.6	1276.5	635.2	890.1	1156.1	1106.9	1141.2	801.5	509.5	0.51
Коефіцієнт покриття експортом імпорту	0.36	0.36	0.45	0.45	0.48	0.53	0.51	0.6	0.65	

Джерело: складено автором на основі [4]

Проаналізувавши динаміку і тенденції розвитку ринку будівельних матеріалів України, а також висновки ринкових оглядів можемо виділити наступні основні проблеми:

- втрата деяких великих внутрішніх виробників та постачальників будівельної сировини та матеріалів, які знаходяться у зоні АТО та виробників з АР Крим;
- відток інвестицій у галузь будівництва та будівельних матеріалів;
- зростання ціни на енергоносії, що призводить до збільшення собівартості будівельних матеріалів.

Основними рішеннями щодо покращення ситуації на рівні бізнес-одиниць можуть бути: пошук нових ринків збуту, розробка маркетингових стратегій розвитку з врахуванням сучасної політично-економічної ситуації, використання сучасних технологічних методів видобутку та виробництва будівельних матеріалів.

Висновки. Важливим показником стабільності в державі є будівельний сектор, який має очевидну залежність від промисловості будівельних матеріалів, що у свою чергу впливає на ритмічність у виконанні робіт та на кінцеву вартість

будівельної продукції. Проведений аналіз ринку будівельних матеріалів України вказує на досить широкий спектр проблем, пов'язаних із відсутністю привабливого інвестиційного клімату через політично-економічну ситуацію в цілому по країні та з управлінською неспроможністю на рівні бізнес-одиниць; технічним та технологічним відставанням більшості виробників будівельних матеріалів та великою часткою наявних в країні, але не розроблених запасів мінеральних ресурсів. Саме ці основні фактори і складають передумови для зростання частки імпортованої продукції на вітчизняному ринку будівельних матеріалів.

Література

1. Борейко В. І. Перспективи виробництва будівельних матеріалів в Україні [Текст] / В. І. Борейко, М. Ю. Притула // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. Збірник наукових праць. – 2011. – Випуск XVII, № 4. – С. 64–71.
2. Іщук С. І. Географія промислових комплексів / С. І. Іщук, О. В. Гладкий. – К. : Знання, 2011. – 375 с.
3. Москаленко О.К. Огляд ринку будівельних матеріалів України за 2015 рік / О.К. Москаленко // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cementu.com/news-cement/>.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Всеукраїнської спілки виробників будівельних матеріалів - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.avbmv.com.ua/>.
6. Офіційний сайт Української асоціації вапняної промисловості – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: limeindustry.in.ua.

References

1. Boreyko, V.I. and Prytula, M.Yu. (2011), “Prospects of the construction materials production in Ukraine” Collection of scientific works. Issues of efficient use

of socio-economic and natural resources of the region: financial policy and investment, no. XVII, vol. 4, pp. 64-71

2. Ischuk S.I. Geography of industrial complexes/S. I. Ischuk, O. V. Gladkiy. – K.: Znannia, 2011. – 375 p.

3. Moskalenko O.K. Review of the construction materials market of Ukraine for 2015: article ... chief editor of Ukrainian online magazine for construction ProfiDom.com.ua, [Online], available at: <http://cementu.com/news-cement/>

4. Official website of the State Statistics Service of Ukraine, [Online], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

5. Official website of the Ukrainian Union of Manufactures of Building Materials, [Online], available at: <http://www.avbmv.com.ua/>

6. Official website of the Ukrainian Lime Industry Association, [Online], available at: limeindustry.in.ua